

Δημόσιες συμβάσεις

Οι δημόσιες αρχές συνάπτουν συμβάσεις προκειμένου να διασφαλίσουν την εκτέλεση έργων, την προμήθεια προϊόντων ή την παροχή υπηρεσιών. Οι συμβάσεις αυτές, που αντιπροσωπεύουν όγκο συναλλαγών 2 448 δισεκατομμύρια ευρώ, δείχνουν ότι οι ευρωπαϊκές δημόσιες συμβάσεις αποτελούν σημαντική κινητήρια δύναμη για την οικονομική μεγέθυνση, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την καινοτομία. Η δέσμη μέτρων για τις δημόσιες συμβάσεις που εγκρίθηκε το 2014 από το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο προσθέτει 2,88 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως στο ΑΕΠ της ΕΕ. Επιπλέον, οι οδηγίες της ΕΕ για τις δημόσιες συμβάσεις οδήγησαν σε αύξηση της συνολικής αξίας των αναθέσεων από λιγότερα από 200 δισεκατομμύρια ευρώ σε περίπου 525 δισεκατομμύρια ευρώ.

Νομική βάση

Άρθρα 26, 34, 53 παράγραφος 1, 56, 57, 62 και 114 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

Στόχοι

Οι δημόσιες συμβάσεις παίζουν σημαντικό ρόλο στις οικονομίες των κρατών μελών, και εκτιμάται ότι αντιστοιχούν σε περισσότερο από το 16% του ΑΕΠ της Ένωσης. Πριν από την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας, το ποσοστό των δημοσίων συμβάσεων που ανατίθεντο σε αλλοδαπές επιχειρήσεις ήταν μόλις 2%. Οι συμβάσεις αυτές παίζουν καίριο ρόλο σε ορισμένους τομείς (κατασκευές, δημόσια έργα, ενέργεια, τηλεπικοινωνίες και βαριά βιομηχανία) και χαρακτηρίζονται ιστορικά από την προτίμηση στους εγχώριους προμηθευτές, βάσει νομοθετικών ή διοικητικών κανόνων. Αυτή η απουσία ανοικτού και αποτελεσματικού ανταγωνισμού συνιστούσε ένα εμπόδιο στην ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς — με αποτέλεσμα να αυξάνεται το κόστος για τις αναθέτουσες αρχές και, σε ορισμένους κλάδους, να παρεμποδίζεται η ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας.

Η εφαρμογή των αρχών της εσωτερικής αγοράς στις συμβάσεις αυτές διασφαλίζει καλύτερη κατανομή των οικονομικών πόρων και πιο ορθολογική χρήση των δημοσίων κονδυλίων, αφού οι δημόσιες αρχές αποκτούν προϊόντα και υπηρεσίες της υψηλότερης διαθέσιμης ποιότητας στην καλύτερη τιμή υπό συνθήκες εντονότερου ανταγωνισμού. Η προτίμηση στις επιχειρήσεις με τις καλύτερες επιδόσεις σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή αγορά ενθαρρύνει την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών εταιρειών και ενισχύει τον σεβασμό των αρχών της διαφάνειας, της ίσης μεταχείρισης και της αποδοτικότητας μειώνοντας, ως εκ τούτου, τον κίνδυνο απάτης και διαφθοράς.

Επιτεύγματα

Η Κοινότητα απέκτησε νομοθεσία που αποσκοπεί στον συντονισμό των εθνικών κανόνων, επιβάλλοντας υποχρεώσεις σχετικά με τη δημοσιότητα των προσκλήσεων υποβολής προσφορών και τα αντικειμενικά κριτήρια εξέτασης των προσφορών. Μετά την έγκριση διαφόρων κανονιστικών πράξεων, τη δεκαετία του 1960 και μετά, η Κοινότητα αποφάσισε να απλοποιήσει και να συντονίσει τη νομοθεσία περί δημόσιων συμβάσεων, και ενέκρινε τέσσερις οδηγίες προς το σκοπό αυτό^[1]. Τρεις από τις οδηγίες αυτές, για λόγους απλοποίησης και αποσαφήνισης, συγχωνεύθηκαν στην οδηγία 2004/18/EK, περί των δημόσιων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών και στην οδηγία 2004/17/EK σχετικά με τους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών. Με την [οδηγία 2009/81/EK](#) θεσπίστηκαν συγκεκριμένοι κανόνες για την προμήθεια αμυντικού εξοπλισμού, με σκοπό να γίνει ευκολότερη η πρόσβαση στις αγορές αμυντικού εξοπλισμού των άλλων κρατών μελών.

Μεταρρύθμιση

Το 2014, εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο μια νέα δέσμη μέτρων για τις δημόσιες συμβάσεις και περιλαμβάνει την [οδηγία 2014/24/ΕΕ](#) σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις (κατάργηση της οδηγίας 2004/18/EK) και την [οδηγία 2014/25/ΕΕ](#) της 26ης Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με συμβάσεις που συνάπτονται από φορείς που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών (κατάργηση της οδηγίας 2004/17/EK). Η δέσμη μέτρων για τις δημόσιες συμβάσεις ολοκληρώνεται με μια νέα οδηγία για τις συμβάσεις παραχώρησης ([οδηγία 2014/23/ΕΕ](#)), η οποία θεσπίζει κατάλληλο νομικό πλαίσιο για την ανάθεση των συμβάσεων παραχώρησης, εξασφαλίζοντας ότι όλοι οι οικονομικοί παράγοντες της ΕΕ θα έχουν αποτελεσματική και χωρίς διακρίσεις πρόσβαση στην αγορά της ΕΕ, παρέχοντας μεγαλύτερη ασφάλεια σε σχέση με τον ισχύοντα νόμο.

Η εξωτερική συνιστώσα των δημοσίων συμβάσεων λαμβάνεται επίσης υπόψη στην πρόταση κανονισμού της Επιτροπής του 2012 για τη θέσπιση κανόνων σχετικά με την πρόσβαση των αγαθών και υπηρεσιών τρίτων χωρών στην εσωτερική αγορά της ΕΕ στις διαδικασίες δημοσίων συμβάσεων, που υποστηρίζει τις διαπραγματεύσεις σχετικά με την πρόσβαση αγαθών και υπηρεσιών της ΕΕ στις αγορές δημοσίων συμβάσεων τρίτων χωρών.

Τον Απρίλιο του 2012, [η Επιτροπή ενέκρινε μια στρατηγική για τις ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις](#)^[2] με στόχο την επίτευξη της πλήρους καθιέρωσης των ηλεκτρονικών προμηθειών από τα μέσα του 2016. Στις 16 Απριλίου 2014, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ενέκριναν την [οδηγία 2014/55/ΕΕ](#) για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων^[3].

Στις 3 Οκτωβρίου 2017, η Επιτροπή εξέδωσε δύο ανακοινώσεις: «Να γίνουν οι δημόσιες συμβάσεις προμηθειών αποτελεσματικές μέσα στην Ευρώπη και για την Ευρώπη» ([COM\(2017\)0572](#)) και «Στήριξη των επενδύσεων μέσα από προαιρετική εκ

[1] Οδηγίες 92/50/ΕΟΚ, 93/36/ΕΟΚ, 93/37/ΕΟΚ και 93/38/ΕΟΚ.

[2] [COM\(2012\)0179](#).

[3] ΕΕ L 133 της 6.5.2014, σ. 1.

των προτέρων αξιολόγηση των πτυχών των μεγάλων έργων υποδομής που άπτονται των δημόσιων συμβάσεων» (COM(2017)0573). Με στόχο την περαιτέρω βελτίωση των ευρωπαϊκών δημόσιων συμβάσεων (δέσμη μέτρων στρατηγικής για τις δημόσιες συμβάσεις), δημοσίευσε επίσης μια [σύσταση](#) με τίτλο «Για την επαγγελματοποίηση των δημόσιων συμβάσεων — Δημιουργία δομής για την επαγγελματοποίηση των δημόσιων συμβάσεων».

Ορισμοί

Ως «δημόσιες συμβάσεις» νοούνται οι συμβάσεις εξ επαχθούς αιτίας οι οποίες συνάπτονται μεταξύ ενός ή περισσότερων οικονομικών φορέων («οικονομικών παραγόντων») και μιας ή περισσότερων αναθετουσών αρχών και έχουν ως αντικείμενο την εκτέλεση έργων, την προμήθεια προϊόντων ή την παροχή υπηρεσιών.

Ως «αναθέτουσες αρχές» νοούνται το κράτος, οι περιφερειακές ή οι τοπικές αρχές, οι οργανισμοί δημοσίου δικαίου ή οι ενώσεις μίας ή περισσότερων από αυτές τις αρχές ή ενός ή περισσότερων από αυτούς τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου.

«Συμβάσεις παραχώρησης» είναι συμβάσεις εξ επαχθούς αιτίας συναπτόμενες μέσω των οποίων μία ή περισσότερες αναθέτουσες αρχές ή αναθέτοντες φορείς αναθέτουν την εκτέλεση έργων ή την παροχή και τη διαχείριση υπηρεσιών σε έναν ή περισσότερους οικονομικούς φορείς, η αμοιβή των οποίων συνίσταται είτε αποκλειστικά στο δικαίωμα εκμετάλλευσης των έργων ή των υπηρεσιών που αποτελούν το αντικείμενο της σύμβασης, είτε στο δικαίωμα αυτό σε συνδυασμό με καταβολή αμοιβής.

Διαδικασία δημοσίων συμβάσεων

Όλες οι διαδικασίες πρέπει να είναι σύμφωνες με τις αρχές του ενωσιακού δικαίου και, ειδικότερα, με την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, την ελευθερία εγκατάστασης και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, καθώς και με τις αρχές που απορρέουν από αυτές, όπως η ίση μεταχείριση, η μη εφαρμογή διακρίσεων, η αμοιβαία αναγνώριση, η αναλογικότητα και η διαφάνεια. Πρέπει επίσης να τηρούνται οι αρχές του ανταγωνισμού, της εμπιστευτικότητας και της αποδοτικότητας.

A. Είδη διαδικασιών

Οι προσκλήσεις υποβολής προσφορών πρέπει να αντιστοιχούν σε τρία είδη διαδικασιών, που χρησιμοποιούνται βάσει ενός συστήματος κατώτατων ορίων, σε συνδυασμό με τις μεθόδους υπολογισμού της εκτιμώμενης αξίας κάθε δημόσιας σύμβασης και τις ενδείξεις για τη διαδικασία που θα χρησιμοποιηθεί όπως αναφέρεται στις οδηγίες. Στην «ανοικτή διαδικασία» μπορεί να υποβάλει προσφορά κάθε ενδιαφερόμενος οικονομικός φορέας. Στην «κλειστή διαδικασία» μπορούν να υποβάλουν προσφορά μόνο προσκεκλημένοι υποψήφιοι. Στην «διαδικασία με διαπραγμάτευση ανταγωνιστικού χαρακτήρα», κάθε οικονομικός φορέας μπορεί να υποβάλει αίτηση συμμετοχής, αλλά μόνο οι υποψήφιοι καλούνται, μετά από την αξιολόγηση των παρεχομένων πληροφοριών, να υποβάλουν αρχική προσφορά. Στο πλαίσιο της διαδικασίας του «ανταγωνιστικού διαλόγου», κάθε οικονομικός φορέας μπορεί να υποβάλει αίτηση συμμετοχής, αλλά μόνο όσοι υποψήφιοι προσκληθούν θα μπορούν να συμμετάσχουν στον διάλογο. Χρησιμοποιείται όταν οι αναθέτουσες αρχές δεν είναι σε θέση να ορίσουν τα μέσα που απαιτούνται για να ικανοποιηθούν οι ανάγκες

τους ή να εκτιμήσουν τη λύση που μπορεί να προσφέρει η αγορά. Η σύμβαση ανατίθεται αποκλειστικά βάσει του κριτηρίου ανάθεσης της καλύτερης σχέσης ποιότητας-τιμής. Έχει δημιουργηθεί μια νέα διαδικασία, η «σύμπραξη καινοτομίας», για τις περιπτώσεις στις οποίες υπάρχει ανάγκη για καινοτόμο λύση που δεν είναι ήδη διαθέσιμη στην αγορά. Η αναθέτουσα αρχή αποφασίζει να δημιουργήσει σύμπραξη καινοτομίας με έναν ή περισσότερους εταίρους για να εκτελεστούν χωριστές δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης, προκειμένου να διαπραγματευτεί νέα καινοτόμο λύση κατά τη διάρκεια της διαδικασίας υποβολής προσφορών. Τέλος, σε ειδικές περιπτώσεις και περιστάσεις, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να συνάπτουν δημόσιες συμβάσεις μέσω διαδικασίας με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση.

B. Κριτήρια για την ανάθεση της σύμβασης

Οι αναθέτουσες αρχές θα πρέπει να βασίζονται στην ανάθεση των δημοσίων συμβάσεων στην πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά. Η μεταρρύθμιση των κανόνων περί δημοσίων συμβάσεων εισήγαγε αυτό το νέο κριτήριο ανάθεσης με βάση την αρχή της «πλέον συμφέρουσας από οικονομική άποψη προσφοράς» (το κριτήριο «MEAT»), η οποία έχει ως στόχο να εξασφαλίσει την καλύτερη αξιοποίηση των χρημάτων (και όχι την χαμηλότερη τιμή), δηλαδή, συνεκτιμά την ποιότητα, καθώς και την τιμή ή το κόστος του κύκλου ζωής του έργου, του προϊόντος ή της οικείας υπηρεσίας. Το κριτήριο αυτό δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην ποιότητα, στο περιβάλλον και σε κοινωνικές πτυχές, καθώς και στην καινοτομία.

Γ. Κανόνες δημοσιότητας και διαφάνειας

Οι διαδικασίες σύναψης συμβάσεων πρέπει να εξασφαλίζουν την απαραίτητη διαφάνεια σε όλα τα στάδια. Αυτό επιτυγχάνεται κυρίως μέσω της δημοσίευσης των βασικών στοιχείων των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων και με τη διάδοση των πληροφοριών σχετικά με τους υποψηφίους και τους προσφέροντες καθώς και μέσω της παροχής επαρκούς τεκμηρίωσης για όλα τα στάδια της διαδικασίας.

Δ. Διαδικασίες προσφυγής

Προκειμένου να αντιμετωπιστούν περιπτώσεις παραβίασης των κανόνων περί δημοσίων συμβάσεων από τις αναθέτουσες αρχές, η οδηγία για τις διαδικασίες προσφυγής ([οδηγία 2007/66/EK](#)) προβλέπει ένα αποτελεσματικό σύστημα αξιολόγησης που καλύπτει τόσο τις οδηγίες για τις δημόσιες συμβάσεις όσο και την οδηγία για τις συμβάσεις παραχώρησης, και εισάγει δύο σημαντικά στοιχεία. Η ανασταλτική προθεσμία (standstill/περίοδος αναμονής) — μετά την απόφαση ανάθεσης — παρέχει στους προσφέροντες την ευκαιρία να εξετάσουν την απόφαση και να αποφασίσουν εάν θα κινηθούν διαδικασία προσφυγής. Σε αυτό το διάστημα των τουλάχιστον 10 ημερών, οι αναθέτουσες αρχές δεν μπορούν να υπογράψουν τη σύμβαση.

Ε. Άλλες πτυχές των δημοσίων συμβάσεων

Οι νέοι κανόνες προωθούν τις πράσινες δημόσιες συμβάσεις μέσω της κοστολόγησης του κύκλου ζωής και της δυνατότητας αναφοράς σε ειδικό σήμα ή σε οικολογικό σήμα. Οι κοινωνικές πτυχές είναι επίσης σημαντικές, με ειδικές διατάξεις για την κοινωνική ένταξη, τα κοινωνικά κριτήρια, την υπεργολαβία, καθώς και απλουστευμένο καθεστώς για τις συμβάσεις υπηρεσιών που περιλαμβάνονται στις οδηγίες. Κεντρικό στοιχείο

των δημοσίων συμβάσεων είναι και η περιστολή της γραφειοκρατίας και η βελτίωση της πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στις δημόσιες συμβάσεις. Οι νέοι κανόνες εισάγουν το «Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Προμήθειας» και τη χρήση των υπεύθυνων δηλώσεων. Η πρόσβαση των ΜΜΕ στις δημόσιες συμβάσεις θα πρέπει να ενισχυθεί, ιδίως χάρη στη δυνατότητα διαίρεσης των συμβάσεων σε παρτίδες και τον περιορισμό των απαιτήσεων περί ετησίου κύκλου εργασιών. Οι νέες οδηγίες καθιστούν υποχρεωτική την προοδευτική χρήση των ηλεκτρονικών δημόσιων συμβάσεων και τον ορισμό ειδικών κανόνων σχετικά με τις τεχνικές και τα μέσα για ηλεκτρονικές και συγκεντρωτικές προμήθειες, όπως συμφωνίες-πλαίσια, δυναμικά συστήματα αγορών, ηλεκτρονικούς πλειστηριασμούς κ.λπ. Οι οδηγίες περιλαμβάνουν τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τις αυτεπιστασίες (in-house), καθιστώντας δυνατή, υπό προϋποθέσεις, για τις αναθέτουσες αρχές την ανάθεση σύμβασης σε επιχείρηση χωρίς εφαρμογή της διαδικασίας προμηθειών. Τέλος, οι νέοι κανόνες ενισχύουν την ισχύουσα νομοθεσία σε ό,τι αφορά τις συγκρούσεις συμφερόντων, την ευνοιοκρατία και τη διαφθορά.

Παραχωρήσεις

Οι νέοι κανόνες για τις συμβάσεις παραχώρησης είναι πολύ πιο συγκεκριμένοι από εκείνους που διέπουν τις γενικές δημόσιες συμβάσεις.

Η οδηγία εφαρμόζεται μόνο στις συμβάσεις παραχώρησης αξίας ίσης ή μεγαλύτερης των 5 εκατομμυρίων ευρώ, και ορισμένα είδη παραχωρήσεων που εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, συμπεριλαμβανομένων των παραχωρήσεων που συνδέονται με το πόσιμο νερό. Σε αντίθεση με τις γενικές διαδικασίες δημοσίων συμβάσεων, οι αναθέτουσες αρχές είναι ελεύθερες να διαρθρώσουν τη διαδικασία για τις συμβάσεις παραχώρησης σύμφωνα με τα εθνικά πρότυπα ή τις δικές τους προτιμήσεις. Οφείλουν να τηρούν ορισμένους βασικούς κανόνες, π.χ.: δημοσίευση προκήρυξης παραχώρησης, παροχή πληροφοριών για τις ελάχιστες απαιτήσεις, για τα κριτήρια ανάθεσης, συμμόρφωση με τις καθιερωμένες απαιτήσεις και απόρριψη υποψηφίων που δεν τις πληρούν κ.λπ. Επιπλέον, το αντικείμενο της παραχώρησης, τα κριτήρια ανάθεσης και οι ελάχιστες απαιτήσεις δεν μπορούν να αποτελούν αντικείμενο διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων παραχώρησης. Οι συμβάσεις παραχώρησης είναι περιορισμένης χρονικής διάρκειας και η επέκτασή τους πρέπει να αξιολογείται με τη διαδικασία της τροποποίησης της σύμβασης.

Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Προτού εγκρίνει τη δέσμη μέτρων για τις δημόσιες συμβάσεις, στις 15 Ιανουαρίου 2014, το Κοινοβούλιο είχε εγκρίνει διάφορα ψηφίσματα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων της 18ης Μαΐου 2010 σχετικά με τις νέες εξελίξεις στις δημόσιες συμβάσεις, της 12ης Μαΐου 2011 σχετικά με την ισότιμη πρόσβαση στις αγορές του δημόσιου τομέα στην ΕΕ και σε τρίτες χώρες, και της 25ης Οκτωβρίου 2011 σχετικά με τον εκσυγχρονισμό των δημοσίων συμβάσεων. Στα ψηφίσματα αυτά, το Κοινοβούλιο υποστήριζε, μεταξύ άλλων, μέτρα απλούστευσης και απηύθυνε έκκληση για ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου. Υποστήριζε ότι κατά την ανάθεση των συμβάσεων το μοναδικό κριτήριο δεν πρέπει να είναι η φθηνότερη τιμή, αλλά μάλλον να συνεκτιμάται η καλύτερη σχέση

ποιότητας-τιμής, που θα καλύπτει και κριτήρια βιωσιμότητας (όπως κόστος κύκλου ζωής, περιβαλλοντικά και κοινωνικά κριτήρια).

Σύμφωνα με έρευνες, το εκτιμώμενο όφελος της πρόσφατης νομοθετικής δραστηριότητας του Κοινοβουλίου ανέρχεται συνολικά σε 2,88 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως — κυρίως στον τομέα των δυναμικών και άλλων οικονομικών οφελών. Ταυτόχρονα, οι οδηγίες της ΕΕ για τις δημόσιες συμβάσεις οδήγησαν σε αύξηση της συνολικής αξίας των αναθέσεων από λιγότερα από 200 δισεκατομμύρια ευρώ σε περίπου 525 δισεκατομμύρια ευρώ^[4].

Στο πλαίσιο των προσπαθειών για περαιτέρω βελτίωση των ευρωπαϊκών δημόσιων συμβάσεων, το Κοινοβούλιο ενέκρινε το 2018 ψήφισμα σχετικά με τη δέσμη στρατηγικών για τις δημόσιες συμβάσεις, το οποίο ζητούσε να υιοθετηθούν ευρύτερα στην Ένωση στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων οι ψηφιακές τεχνολογίες, μέτρα διευκόλυνσης για τις ΜΜΕ και τις επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας, βελτιωμένη πρόσβαση των ενωσιακών προμηθευτών στις αγορές δημόσιων συμβάσεων τρίτων χωρών, και επαγγελματοποίηση των αγοραστών^[5].

Mariusz Maciejewski / Christina Ratcliff / Andreea Dobrita
04/2019

---

[4]Μελέτη «Contribution to Growth: European Public Procurement. Delivering economic benefits for citizens and businesses» (2019), εκπονηθείσα από το Θεματικό Τμήμα Α και το Πανεπιστήμιο του Munster για την Επιτροπή Εσωτερικής Αγοράς και Προστασίας των Καταναλωτών, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/631048/IPOL_STU\(2018\)631048_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/631048/IPOL_STU(2018)631048_EN.pdf)

[5]Μελέτη «Contribution to Growth: European Public Procurement. Delivering improved rights for European citizens and businesses» (2018), εκπονηθείσα από το Θεματικό Τμήμα Α και το Πανεπιστήμιο του Hull για την Επιτροπή Εσωτερικής Αγοράς και Προστασίας των Καταναλωτών, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/631048/IPOL_STU\(2018\)626088_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/631048/IPOL_STU(2018)626088_EN.pdf)

